

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610-5609562
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

24 Ocak 2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

- Liste (6 Adet, 6 Sayfa)
- Cevap Yazısı (81 Adet, 163 Sayfa)

**İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN MURAT ÇEPNİ'NİN
TBMM 7/75975 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI**

SORULAR

Türkiye Varlık Fonu bünyesinde kurulan TVF Rafineri ve Petrokimya Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından Hatay İli, Dörtöy İlçesi, Yeniyurt ve Yeşilköy Mahalleri mevkiinde yapılması planlanan, Doğu Akdeniz Petrokimya Tesis Projesi (Kıyı Yapıları, Derin Deniz Deşarjı ve Enerji Üretim Tesis Dahil) ile ilgili olarak hazırlanan ÇED Raporu, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına sunulmuş, inceleme değerlendirme süreci başlamıştır. Projenin değeri 118 milyar TL olarak öngörülmektedir. Petrokimya tesisinin ekonomik ömrü 49 yıl olarak planlanmıştır.

Doğu Akdeniz Petrokimya Tesisinin kurulacağı alanda geçmiş yıllarda Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) tarafından birçok çalışma yapılmıştır. Tesiste 4 milyon ton nafta ve 1.250 milyon ton LPG işlenerek Lineer Alçak Yoğunluklu Polietilen (LAYPE), Yüksek Yoğunluklu Polietilen (YYPE), Mono Etilen Glikol (MEG), Polipropilen (PP), Paraksilen, Bütadien, Benzen ve Stiren gibi petrokimya ürünlerini üretilmektedir. Proje, 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda "Tarım Alanı" olarak belirtilen alanlar içerisinde kalmaktadır. İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından "Tarım Dışı Amaca Tahsis" kararı verilmiştir. Proje kapsamında tesiste kullanılacak su, proje alanına yaklaşık 70 km uzaklıktaki Aslantaş Barajı'ndan sağlanması planlanmaktadır. Soğutma amacıyla kullanılan deniz suyu deniz deşarjı boru hattı ile tekrar Akdeniz'e deşarj edilecektir.

İskenderun Körfezinde faaliyet gösteren, demir-çelik, metal, metalürji, çimento, kimya ve Tekstil gibi mevcut endüstri kollarından çıkan kirleticiler havaya, yeraltı ve yüzey su varlıklarına, toprağa, tarımsal alanlara telafisi imkansız zararlar vermektedir. Doğu Akdeniz Petrokimya Tesis Projesi ÇED raporunda, tesisin yüzde 85'inin kamulaştırılan verimli tarım arazileri üzerine inşa edileceği, liman oluşturulacağı, petrokimya kompleksine hammadde temini ve lojistiği için limanda yükleme ve boşaltma platformları yer alacağı, tesisin çevresindeki göletlerin, kuşların göç mevsiminde uğrak noktası olduğu, Yeniyurt Kumsalı'nda 34 deniz kaplumbağası aktivitesinin tespit edildiği, caretta caretta için bir yuva olduğu, yeşil kaplumbağa ile yumuşak kabuklu Nil kaplumbağalarının da bu alanı kullandığı, proje alanının 850 metre yakınında yerleşim alanlarının yer aldığı, nesli tehlike altındaki kum zambaklarının ve endemik, soyu tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan, nadir ve koruma statüleri ulusal ve uluslararası düzeyde yüksek olan kuş türlerinin de o çevrede bulunduğu, dolayısıyla proje alanının hassas bir alan özelliği taşıdığı bilgileri mevcuttur. Bilim insanları; bölgenin, yeni projelerin kirliliğini kaldıracak durumda olmadığına, su kaynaklarının aşırı kullanımının artacağına, projenin, alanı habitat olarak kullanan kuş, balık, deniz kaplumbağası ve diğer deniz canlıları için risk teşkil edeceğine dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda;

1-Petrokimya tesisinin kurulacağı bölgedeki mevcut tesislerin yarattığı kirlilik ve çevre sorunları dikkate alınmakta mıdır?

2-Petrokimya tesisinin, Türkiye'nin narenciye üretimine, tarım alanlarına ve ürünlerine etkileri konusunda gerekli araştırmalar yapılmış mıdır? 1. Sınıf tarım alanı için tarım dışı amaca tahsis kararı veren Tarım ve Orman Bakanlığı ile bu konuda işbirliğiniz var mıdır?

3-ÇED raporunda yer alan, kaplumbağaların, kum zambaklarının, endemik, soyu tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan, nadir ve koruma statüleri ulusal ve uluslararası düzeyde yüksek olan kuş türlerinin korunması nasıl sağlanacaktır?

4-Petrokimya tesisinin, sayısız canlıının yaşam alanını nasıl etkileneceği konusunda Bakanlığınızın araştırmanız var mıdır? Bu konuda bilim insanları ile işbirliği yapacak mısınız?

5-Petrokimya tesisinin soğutma suyunun, Akdeniz'in suyunda yaratacağı olumsuzluklar konusunda araştırmanız var mıdır? Bu konuda uluslararası sözleşmeler dikkate alınacak mıdır?

6-Petrokimya tesisinin su kaynaklarını aşırı kullanımı sonucu ortaya çıkacak su sorunları nasıl çözülecektir?

7-Petrokimya tesisinin yaratacağı hava kirliliği öngörülmekte midir? Tesisin kirleticilerinin neden olacağı hava kirliliğini engellemek için ne gibi çalışmalarınız olacaktır?

8-Proje alanı yakınındaki yerleşim alanlarının havası, toprağı, su varlıkları nasıl korunacaktır?

9-Bölgedeki mevcut sanayi tesisleri ne şekilde, hangi sıklıkla denetlenmektedir?

10-Bakanlığınız, ekonomik ömrü 49 yıl olarak planlanmış olan petrokimya tesisini, halk sağlığı ve çevre kirliliği açısından değerlendirilecek midir? Bu konuda şirketin hazırladığı ÇED raporuna göre mi karar verilecektir?

CEVAP

1-Doğu Akdeniz Petrokimya Tesisi Projesi kapsamında hazırlanan ÇED Raporu'nda Proje alanı ve çevresi dikkate alınarak Çevresel Etki Değerlendirme sürecinde; mevcut çevresel durumunun belirlenmesine yönelik ölçüm ve analiz çalışmaları, denizel ve karasal flora-fauna çalışmaları, sosyal etki değerlendirme çalışmaları, toprak etüt çalışmaları başta olmak üzere diğer konularda yürütülen çalışmalara bağlı değerlendirmeler, olası etkiler ve alınması gereken önlemler tanımlanmıştır.

Doğu Akdeniz Petrokimya Tesisi için Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) kapsamı temel olarak; Projenin tüm bileşenleriyle birlikte yapılan ve Projenin geliştirileceği geniş alana ait coğrafi, fiziksel, ekolojik ve sosyal özelliklerin analizine dayanmaktadır.

Projenin etki değerlendirme süreci aşağıdaki adımları temel almıştır;

- Petrokimya tesisinin inşaat ve işletme aşamalarında gerçekleştirilecek karasal ve denizel faaliyetler kapsamında Proje bileşenlerinin tanımlanması,
- Mevcut durum çalışmaları sırasında toplanan çevresel ve sosyal verilere dayanarak önemli çevresel bileşenlerin tanımlanan etki faktörlerine duyarlılığının tanımlanması,
- Tanımlanmış değerlendirme unsurlarının her biri için, etki faktörleri ve önemli çevresel bileşenlerin duyarlılığı arasındaki etkileşimin sonucu olarak, önemli çevresel bileşenler üzerinde öngörülen etkilerin tanımlanmasıdır.

Projenin ÇED sürecinde toplanan bilgiler doğrultusunda kümülatif etkileri tetikleyebilecek her bir proje (Byport Petrol Ürünleri Terminal Hizmetleri A.Ş. Propandan Polipropilen Üretim Tesisi, BOTAS hatları, otoyollar ve karayolları, demiryolları, haberleşme ve enerji nakil ağları vb.) bileşenleri çevresel etki değerlendirmesi sürecine dahil edilmiş, Nihai ÇED Raporu "Bölüm IV

Kümülatif Çevresel Etki Değerlendirme" başlığı altında detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Özellikle gürültü, hava kalitesi vb. çevresel risk görülen unsurlar ve bu unsurlar için etki azaltıcı önlemler arazi hazırlık, inşaat ve işletme aşamaları için ayrı ayrı ele alınarak mevcut durum ölçüm çalışmalarında ölçülen değerler ile toplanmış, planlanan tesisler de göz önünde bulundurularak kümülatif olarak değerlendirilmiştir.

Kimyasallardan kaynaklı olumsuz sağlık ve çevre etkilerinin kontrol altına alınabilmesi ve en aza indirilmesini sağlamak amacıyla başlatılan kimyasal kayıtları süreci kapsamında ülkemizde yılda 1 ton veya üzerinde imal veya ithal edilen Maddenin kaydı yapılmıştır. Kimyasalların kayıt sürecinde firmalara destek olmak, karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini değerlendirmek amacıyla sektörde çalışan katılımcılara bilgi ve eğitim verilmiştir. Kimyasalların kayıt dosyasını sunabilecek Kimyasal Değerlendirme Uzmanına sertifika verilmiştir. İnsan sağlığına ve çevreye olan riskleri kontrol edilemeyen kimyasal madde/madde grubu kısıtlanmıştır. Türkiye’de imal veya ithal edilen zararlı maddelere ilişkin imalatçı/ithalatçı firmalar tarafından bildirimde bulunulmuştur. Bildirimler halkın bilgilendirilmesi için <https://kimves.cevre.gov.tr/KIMVES/> adresinde Kimyasallar Veri Sistemi (KİMVES) adresinde kullanıma açılmıştır.

Ülkemizde üretilen veya ithal edilen Kimyasalların kaydı işlemlerine devam edilerek 31.12.2023 itibariyle kayıtların tamamlanması hedeflenmektedir. İnsan ve çevreye olan zararları bakımından izne tabi tutulması gereken maddelerin belirlenmesi ve öncelikle İzne Tabi Aday Madde Listesinin yayımlanması, için çalışmalara devam edilmektedir.

2-Proje ÇED inceleme alanında; narenciye üretimi yapılan alanlarda bulunmakta olup, narenciye yapılan bölgelerde ağaçların faaliyete başlanmadan önce Hatay Valiliği, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü işbirliğiyle uygun alanlara taşınması planlanmaktadır.

Ayrıca, faaliyetin arazi hazırlık döneminde kazılar sonucu çıkacak nebati toprakların ÇED Sürecinde komisyon üyesi olan Hatay Valiliği, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü işbirliğiyle ÇED Raporu Ek-6.1’de sunulan 1/25.000 ölçekli topografik haritada gösterilen ıslah edilmesi planlanan mera alanına taşınması ve taşınan bu topraklar ile gerçekleştirilecek rehabilitasyon çalışmaları sonucunda bu alanın yerleşik halkın zati ihtiyaçlarını karşılayacak tarım ve hayvancılık faaliyetlerini destekleyecek şekilde kullanılması planlanmakta olup, bu doğrultuda sosyal sorumluluk projeleri bölgedeki tüm paydaşların katılımı ile gerçekleştirilecektir. ÇED sürecinde Tarım ve Orman İl Müdürlüğü komisyon üyesi olup, görüşleri alınmıştır.

3-Planlanan Proje kapsamında gerçekleştirilen arazi çalışmaları ve literatür derlemeleri sonucunda Proje alanı ve etki alanında yer alan flora ve fauna hakkında elde edilen bilgiler ulusal ve uluslararası kanun ve yönetmelikler doğrultusunda; tatlısu, denizel ve karasal ekosistem açısından ÇED Raporu Bölüm II.2, Bölüm II.3, Bölüm III.16, Bölüm III.30 ve Ek-30’da değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen bilgiler ışığında Projenin arazi hazırlık, inşaat ve işletme dönemlerinde flora - fauna ve ekosistem üzerine etkileri ve alınacak önlemler tür bazlı detaylı bir şekilde ortaya konmuş, izleme planları tanımlanmıştır.

Projenin hem arazi hazırlık ve inşaat hem de işletme aşamalarında bu planlar doğrultusunda ilgili uzmanlar tarafından izleme faaliyetleri gerçekleştirilerek ÇED Raporu’nda belirtilen hususlara riayet edilecek ve özellikle Proje alanı dışında kalan İskenderun Kertenkelesi (*Acanthodactylus schreiberi*), Kum Zambağı (*Pancratium maritimum*) ve diğer kumul bitkiler, deniz kaplumbağalarından İribaşlı Deniz Kaplumbağası (*Caretta caretta*) ve Yeşil Deniz Kaplumbağası (*Chelonia mydas*) ile su kuşları için önem arz eden B1 (Kıyı kumulları), B2 (Çakıllı kıyılar) ve C1.2 (Kalıcı mezotrofik yüzeysel sular, göl, gölet, havuz) habitatları söz konusu izleme çalışmaları ile koruma altına alınacaktır.

4-Proje kapsamında ekolojik araştırmalar tatlısu, denizel ve karasal ekosistem açısından farklı üniversitelerden konusunda uzman akademisyenler tarafından yürütölmüştür.

ÇED raporunu hazırlayan ekip (1 Flora Uzmanı, 1 Su Ürünleri Uzmanı, 3 Hidrobiyolog, 2 Herpetolog, 1 Ornitolog, 1 Zoolog ve 2 Biyolog) uzun yıllardan beri bölgede yer alan deniz kaplumbağaları, İskenderun kertenkelesi vb. türlerin ve deniz ekosisteminin korunmasına yönelik birçok projede ve tür eylem planlarında görev almıştır.

5-Soğutma suyu Doğu Akdeniz Petrokimya Tesisi Projesi kapsamında sistemi için ham su ve/veya deniz suyu (Akdeniz'den) olmak üzere iki alternatif kaynak olacaktır.

Bu doğrultuda Gazi Üniversitesi, Deniz ve Su Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (DENAM) tarafından Doğu Akdeniz Petrokimya Tesisinde soğutma suyu olarak kullanılan deniz suyunun, tekrar denize (Akdeniz'e) boşaltımının, yayılım ve dağılımının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada 3 Boyutlu Hidrodinamik Taşınım Modeli (HYDROTAM-3D) ile deşarj edilen sıcak suyun dağılım simölasyonları yapılmıştır. Gerçekleştirilen modelleme çalışmaları sonucunda hazırlanan "Deniz Deşarjı Modelleme Raporu" ÇED Raporu Ek-31'de sunulmuştur.

Proje kapsamında su kaynağı olarak Aslantaş Barajı ve/veya Akdeniz'in kullanılması planlanmakta olup, bölgenin su ihtiyaçları ve diğer tesisler göz önünde bulundurularak 7.500 m3/saat su Aslantaş Barajı'ndan kullanılabilecektir.

Su kullanımı konusunda mevcut en iyi teknolojilerle minimum su kullanımını gerektirecek optimum özömler geliştirilmektedir. Bu doğrultuda bölgede Projeden kaynaklı bir su sorunu söz konusu olmayacaktır.

Bahse konu tesisin ÇED süreci devam etmekte olup 26.12.2022 tarihinde yapılan İDK Toplantısında ilgili tesise üretim aşamasında, daha az su kullanımı gerektiren yöntem ve teknolojilerin tercih edilmesi ve atıksuyun geri kazanımına yönelik çalışmaların yürütölmesi gerektiği bildirilmiştir.

7-Doğu Akdeniz Petrokimya Tesisi Projesi kapsamında arazi hazırlık, inşaat ve işletme dönemlerinde oluşacak emisyonlar hesaplanarak ÇED Raporu Bölüm III.3'te detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Planlanan projenin hava kalitesi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi için Breeze AERMOD programı kullanılarak ÇED Raporu Ek-34'te yer alan Hava Kalitesi Değerlendirme Raporu hazırlanmıştır.

8-Doğu Akdeniz Petrokimya Tesisi Projesi için tespit edilen çevresel ve sosyal etkilere ilişkin etki azaltıcı önlemler, ÇED Raporu Bölüm III, Ek-38 ve Ek-40'da detaylı olarak anlatılmıştır. Doğu Akdeniz Petrokimya Tesisi Projesi kapsamında etki faktörü hesaplamaları sonrasında etki yoğunluğu yüksek ve daha fazla olan çevresel ve sosyal etkilerin takip edilmesi ve daha düşük düzeylere çekilebilmesi için ayrıca "Önlemler Planı" hazırlanmış ve ÇED Raporu Bölüm III.30'da sunulmuştur.

Söz konusu planda projeye ait aşamalar; İnşaat Öncesi, Arazi Hazırlık ve İnşaat Aşaması, İşletme Öncesi ve İşletme aşaması olmak üzere 4 aşamada ele alınmış, konu bazlı sorumlular tanımlanmıştır.

Önlemler tablosunda belirtilen hafifletici önlemlerin etkinliği yine Nihai ÇED Raporu Bölüm V.1'de sunulan "İzleme Planı" kapsamında düzenli olarak konirol edilecek ve izlenecektir.

2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan mevzuat çerçevesinde çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi hususunda çalışmalar yürütülmekte olup belirlenen standartlar çerçevesinde gerekli tedbirler alınmaktadır.

9-2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu kanuna istinaden çıkarılan mevzuatlar kapsamında Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatında görevli denetim personelleri tarafından ani, birleşik ve şikâyet üzerine denetimler yapılmakta olup, Çevre Kanunu'na aykırı faaliyet gösteren veya kirliliğe sebebiyet verdiği tespit edilen kurum, kuruluş ve işletmelere, 2872 sayılı Çevre Kanunun 20. Maddesine göre idari yaptırımlar uygulanmakta, ayrıca çevre ve insan sağlığı için tehlike yaratan işletmelerin faaliyeti ise kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulmaktadır.

Bu kapsamda Bakanlığımız kayıtlarında e-Denetim sistemi üzerinde yapılan incelemede 01.01.2019 -02.02.2023 tarihleri arasında arasın da Hatay İlinde ilinde tüm sektörlerde 1.730 denetim yapılmıştır. 397 denetimde 8.442.820 TL idari para cezası uygulanmıştır.4 tesiste durdurma işlemi yapılmıştır.

10-Doğu Akdeniz Petrokimya Tesisi Projesi için tanımlanan ve ÇED Raporunda değerlendirilen etki faktörleri şunlardır:

- Toz ve partikül madde emisyonu,
- Hava (kirletici gazların) emisyonu,
- Sera gazlarının emisyonu,
- Topoğrafik yapının değişmesi,
- Bitkisel toprak kalitesinin ve miktarının azalması,
- Tarımsal faaliyetlerin azalması,
- Kullanma suyu ihtiyacı,
- Atık su deşarjı,
- Doğal su kaynaklarının akış/dolaşım değişimi (yeraltı ve yüzey suları),
- Sedimentasyon,
- Deniz suyu kalitesinin değişimi,
- Deniz suyunda akım değişimleri,
- Doğal su kütlelerindeki değişiklikler,
- Gürültü ve titreşim emisyonu,
- Atık bertaraf hizmetleri ihtiyacı,
- Maden ocaklarından malzeme talebi,
- Doğal bitki örtüsünün temizlenmesi,
- Habitat bölünmesi/habitat kaybı,
- Arazi kullanımındaki değişimler,
- İşgücü ihtiyacı,
- Mal, malzeme ve hizmet ihtiyacı,
- Enerji ihtiyacı,
- Kara ve deniz trafik yüklerine etki,
- Altyapı/hizmetlerin kesilmesi/sınırlanması ve
- İş gücü akımı.

Bu kapsamda 49 yıl için planlanmış olan tesis kapsamında hazırlanan ÇED Raporu halk sağlığı ve çevre kirliliği açısından tüm hususları kapsamaktadır. Nihai ÇED Raporunda Projenin arazi hazırlık ve inşaat ve işletme aşamalarında, belirlenen proje bileşenleri kapsamında karada ve denizde gerçekleştirilecek faaliyetlerin etki faktörlerinin tespit edilmesi ve bu faktörlerin yoğunluklarına (büyüklüklerine) göre önemli çevresel ve sosyal bileşenler üzerinde öngörülen etki seviyelerinin tanımlanması çalışmaları gerçekleştirilmiştir.